

FOIA BELETRISTICA.

Ese de doue ori intr'o luna, adeca in 1 si 15 dupa c. v. in formatu de o cola si jumetate. — Atâtu manuscriptele, câtu si banii de prenumeratiune sê se adreseze la redaptiune, localulu acestei-a : **Strat'a postei vechie nr. 1. etagiulu 1. nr. 96.**

Pretiulu de prenumeratiune pentru provinciile austriace : **la anu 5 fl. la 1/2 de anu 2 fl. 50 cr.**; pentru Romania si strainetate **la anu 7 fl., la 1/2 de anu 3 fl. 50 cr. v. a.** — Prenumeratiune la trei lune nu se primesce. — Manuscriptele nepublicate se ardu.

Anulu II. 1864.

Nr. 7.

Pest'a 1/13. Aprilu.

Omulu frumosu.

Frumosu e omulu, Domne, cand mintea e regina,
Si sentiulu, ce ca sierpe, spre rele îlu inclina,
Supusu loialu si dreptu ;

Virtutea atunci marétia, resare ca si-o flore ;
De bruma neatînsa la rûmen'a-i colore
In fragedulu lui peptu !

Pe fruntea lui senina dreptatea stralucesce,
Intocm'a ca si-unu sore, pe sfera cand pasiesce
De nori neturburatu.

E crima, se retrage, e sîla, se feresce,
E negura, o strabate, e noru ilu impartiesce
Si ese nepetatu.

Frumosu e omulu, Domne, cu anima curata,
Cu florea consciintiei de crime nepetata
Sinceru, ne fatiaritu.

Conspire lumea tota, resbata-lu ori ce sorte ;
Inchida-lu sê nu védia lumina, pan' la morte,
Si éta-lu neclintitu !

Arunce-lu in desierturi, lipsîte d' ori ce flore,
Pe unde nu s'aréta nici omu nici sburatorie
Ci sierpi veninatori ;

Virtutea-i va fi scutulu si-asîlulu de scapare,
Intocm'a ca si cedrulu, cu umbr'a sa cea mare
La omni caletori ;

Frumosu e omulu, Domne, cu generositate,
Cand iérta pe tîranulu, ce-apésa p' alu sêu frate,
Cu scopu d' a-lu subjugà.

Si 'n locu sê resplatésca, cum cere poft'a 'n lume,
Dusiman'a lui lucrare, fi crutia negrulu nume,
Voindu a-lu indreptà !

De ce nu vine, Domne, a Ta imperatia,
Cand omiiii sê stérgea si umbr'a de sclavia
Fiindu crestini curati ;

Si 'n locu-i sê domnésca dreptatea nepetata,
Egal'a indreptatire si pacea adevadata
Ca intre fii si frati !

A. Muresianu.

Unu pastoriu si o pastoritia

séu

Doze viptime ale amorului.

Novela originaria.

*O! amoru, amoru, la ce nu
costringi pre meritori!*

I.

Erà o demanétia fermecatoria a tomnei. Au-
ror'a, din'a demanetiei, in caru-i de rose pasia
majestosa, erà or'a aceea, candu Euru*) si-moià ari-
pele-i de sârma in undele seriose ale Oltului, —
mandrele plete ale selbeloru (pedurelor) luceàu cu
marire la lumin'a stelei de nopte. Filomel'a as-
cunsa in frundie cantà amorurile naturei, — si
lacrimelê noptiei saltàu in picuri de diamantu pre
flori. Cu unu cuventu, erà un'a d'in acele dema-
nети incantatorie in cari moritoriulu pote contem-
plà si amirà minunele naturei. La polele unoru
coste ridiende ce superbu si-naltiau fruntea in
nuori, unde eterne lacrimiore se vérsa d'in gén'a
maretieloru selbe — in unu locu cosantitu pacei,
liniscei si fericirei — si-pascea turm'a sa unu pa-
storiu. De-odata aude o voce melodiosa ce se in-
prascieà prin codru, rostindu cuventele aceste:

Florica de jasmine
Am avutu si eu unu bine,
Ce trecuse ca si-o bore
Care ni-aduce recore.
Florica de pre ritu
Am ajunsu, vai! la uritu,
Florica de pre vale
Am ajunsu si dile grele.

Florianu, câ-ce asiè se numià pastoriulu, s'a
uimitu la audirea acestui cantecu cerescu —
deci si-indreptâ pasii intr' acea parte, de unde
venià sunetulu. De pre cantecu se potè vedè, câ fi-
inti'a acea nutresce o dorere amara, care se'n cêrca
a-si-o alinà, impartasindu-o si altoru fiintie sem-
titorie. Candu natur'a e atâtu de marétia — cu-
getà Florianu, ore ce ar fi caus'a dorerei unei atari
fiintie? plange ea sortea ce o persecutéza, vr'o
suferintia, o suvenire, ori vr' unu visu perdutu?
Intre atari cugetâri inaintandu — vede de odata
o turma de oi, ér' mai de laturi o virgina amâbila.
Erà o pastoritia romana — unu idealu de frum-
setia. Pêrulu negru ca Ebenulu, inunda in buclii
deliciosi pre umeri, fruntea ei ca alabastrulu celu

mai delicatu se pareà câ reflecta lumin'a sôrelui
resaritoriu, sprancenele fine si ochesie cugetai câ
suntu facute de man'a celui mai escelentu desem-
natoriu, nasulu nobilu si micu dedea profelului ei
acelu caracteru de frumsetia antica, ce numai
raru se pote aflà pre pamentu.

Budiele decorale respiràu numai inocentia,
modestia si blandetie; cu unu cuventu erà unu
Serafim, unu angeru de acei-a, ce vediusera Ra-
faelu si poetii in visurile lor. Cine ar potè de-
scrie surprinderea si misicarea lui Florianu la
vederea unei dine ca acést'a? Cu anima sboco-
tînda, se apropia de ea si-i dice cu unu tonu dulce:
Cine esci tu copilitia — si care-e caus'a dorerei
tale? Spune-mi dulcea mêm, câ-ce de candu te
vediu, anim'a-mi se bate mai tare, peptulu mise
infoca, cugetarea-mi ratecesce.....
Eu sum o pastoritia romana — nascuta in Ardê-
alu, suna o voce melodiosa; — Ardealulu e léga-
nulu meu, o romana mam'a mea, in limb'a cea
dulce romana incepui a vorbi, si sorele celu blandu
alu Daciei-mi luminase mai antaniu ochii.

Pâserile, florile si oile fûsera primulu meu
amantu. O! neci odata nu vou uità aceste locuri
deliciose, ce fûsera martori la dilele fericite d'in vié-
ti'a mea. Aici, in acestu asîlu alu liniscei, mi-pe-
trecu viéti'a departe de sgomotulu lumii. — Ade-
veratu fetitia, tu esci fericita dar' eu... O! ferici-
rea de multe ori e unu velu amagitoriu, dupa care
plutescu nuori infioratori, inse sermanii moritori
o gusta cu securitate, déca orisonulu loru celu
angustu e serinu, se légana fâra grige in placere,
pana-ce in fine unu vulcanu cutrupitoriu-i ingropa
in ruinele sale. Asiè e! cu greu pote omulu prinde
acea fantoma dulce numita fericire, eu inse totu-
déuna o prindu candu sum langa turm'a mea, de
si nu mi-a surisu neci odata asiè de gratiosa ca
acumu.

Si eu, in midi-loculu acestui codru, in midi-lo-
culu oitieloru mele, me tienu fericita.

Ei! juna copilitia! pre campulu acest'a nu
vei secerà neci unu lauru, câ-ci pentru tine e
destinata lunc'a Vinerei. Celu mai insemnatu mo-
mentu pentru omu e atunci, candu incede a iubi

*) Ventulu de câtra amédi-resaritu.

— atunci cunosce elu lumea mai antaniu. Concede-mi deci tu rosa perduta d'in sinulu dioriloru suridietorie, tu, acarei ochi contienu focu divinu, a esprime acelu cuventu, dela care depinde fericirea mea: „Te iubescu.“ Dulce copilitia, eu te iubescu, dar' spune-mi angere, déca me iubesci? Am auditu si eu de acea fantoma disa amore, inse nu am voitu sê am a face cu ea. Eu iubescu dieitatea, parintii, locul nascerii si turm'a-mi de oi, — atât'a este iubirea mea. La ce me intrebi, nu sum in stare a-ti raspunde. Elena! ochii tei cei negri au aprinsu in mine unu focu nestinsu, ce inde siertu me nevoiescu a-lu domoli. Pentru tîne asi dà fericirea, viéti'a, cu unu cuventu, totu ce am mai scumpu in lume.

Fâra tîne, angeru alu vietiei mele, asi mori — vino de me fericesce, câ-ci numai tu poti aceea. Eu te vediu pre cugete intristata, lasa intristarea, steu'a mea. Ah! resunete, ce stati ascunse prin fundurile acestei vâli, câci nu repetiti semtiemintele mele celei-a ce nu vre amorea mea. Dulce copila! lasa-me a sci care-i intristarea ta, descopere-mi, câ-ci ambii mai usioru o vomu suferi. Dorerea nu e totu un'a cu lacrimel, câ-ci aceste, aflandu-si unu resunetu, se marescu, ér cea scade. Crede animei mele ce te iubesc fâra margini. Odorul celoru doue lilie e mai putinu placutu decâtu unirea aloru doue anime sîncere si amicâbile. Anim'a mea palpitéza mai multu numai pentru a ta, asiè, câtu ori ce putere nu e in stare a o desparti. Si vai celui ce va cutezà... Fratitoare! mai 'nainte de a-ti raspunde, spune ce insemnéza a iubi pe cine-va? Ce intrebare dulce si ino-centa!

A iubi, va sê dica a fi fericitu — multi au descris'o in diverse forme, eu inse dicu câ e o schintea divina cadiuta d'in ceru pentru fericirea omeniloru. Iubirea e fericirea animei, paradîsulu vietiei, balsamulu dorerei, cautatorea sufletului, conducatorea spre fapte nobile si virtute, infruntatorea si reprobatoarea vitiului, ghirland'a poetiloru, dîadem'a celoru ce o posedu, unu angeru suriditoriu, o gradîna de flori, inceputulu fericirei, sorgintele fantasiei, mortea uitârei tuturoru periculeloru ce incungiura pre omu, in fine viéti'a suvenirei. Acest'a-i amorulu, steu'a mea — si tu, pre care te adorezu cu totu foculu teneretiei, mi-lu denegi.

O noua cariera voiu incepe de asta-di, carea, dupa cum diseci, va fi semenata cu flori, — te iubescu dara, dise cu ochii lacrimitori si aretandu cu man'a spre sore — pre acea lumina blanda

pre Ddieu, ce a creatu lumea, ti-juru amore eterna. Sorele se inclina spre apusu, fiindu martoru la doue anime ce-si, jurâsera amoru ne peritriu. Eroii nostri se despartira.

II.

Trecusera câti-va seculi de barbaria, doreri si fatalitâti preste capetele Traianidiloru — si Daci'a, ce odinora portà numele superbu de „Daci'a ferice“ — acum erà cutropita, devastata si virginitatea ei profanata de barbari. De repetîte ori 'si tramise Asi'a fiii sêi in Europ'a, — ce aseme nea ventului Sirocco d'in desierturele Africe, nimicira tote pre unde numai ajunsera. — Ér' barbari'a loru nu au suferit-o nici o tiéra atâtu de cumplitu ca Daci'a. Acestu paradîsu erà unu farmecu pentru barbari. O! de câte ori au cursu rirurile ei cu sange, de câte ori campiele cele dimbitorie au fostu acoperite cu cadavre si codrii resunara de tîpetele maicelor, betraniloru si fiiloru inocenti!!! Plecatu-s'au si au ingenunchiatu nepotii lui Enea — d'inaintea torentelui cutropitoru, dar' dupa ce a trecutu infortuniulu, ér' s'au redîcatu. Nici vandalismulu aloru patru seculi nu-lu potù nemici: câ-ci fiulu Romei eterne, provenitoriu d'in Diei, nu poteà sê péra; pentru câ sortea i-a destinatu unu venitoriu falnicu demnu de strabunii sêi. Asiè e!

Romanulu adi respira, trecandu crud'a fortuna
 Si mut'a nesciintia, in care-a orbecatu
 Venitoriu-i suride, blandu cerulu se resbuna
 Si proni'a dîvina spre elu s'a induratu:
 Câ-ci tristeloru orcane si l' alui suspine
 Ce crude-lu insocira de dieci, sute de ani
 Infortuniulu trecandu, le puse dejà fine
 Si asta-di sunt cadiuti ai nostri aliani.
 Hienele si tîgrii in daru se incercara
 Sê-i suga alui sange de totu spre alu nemici;
 Câ-ci planu-li 'n fernale nu si-lu realisara
 Romanulu a scapatu eternu va si 'nflori.
 Indaru se incercara cuntrarii lui cu toti
 Prin sabia si focu, selavia si omoru,
 Sê stînga de pre lume pre alui Traianu nepoti;
 Câ-ci fiulu Romei vechi d'in dieu provenitoriu,
 Cu o vertute demna de alui strabuni Romani
 Si cu-o constantia rara au resistatu si 'nfrantu
 Acel'a planu fatale ce-aveàu alui dusimani
 Voindu pre Traianidu sê-lu duca la mormentu.
 Nici Gotulu, nici Gepidulu, ma, nici crudulu Tataru
 Pre fii lui Traianu nu i-au potutu sterpi;
 Nici Hunulu, nici Mongolulu, precum nici altu barbaru

De si se nevoira de totu spre a-lu nemici.
Nici foculu, nici ferulu, ma nici tîrani'a,
Nici crud'a impilare, amarulu si sclavi'a;
Câ 'n cartea prevedintiei erà scrisu cu amoru
Nu va perì Romanulu d'in diei provenitoru.
Precum metalulu splendidu prin focu se lamuresce,
Asiè e si Romanulu in 15. Maiu:
Erou prin suferintie, si asta-di infloresce
Ca si o scumpa rosa cadciuta diosu d'in raiu.
Pre calea de cultura blandu si magulitoriu
Venitoriulu-i suride blandu si magulitoriu,
Steu'a fericirei pre ceru ér' se ivesce,
Elu strinsu se incopcièza prin santu dulce amoru.
Te aventa dar' Romane la locu-ti destinat, u,
Tu bravule surcelu provenitoriu d'in Dieu,
Câ-ci falnicu venitoriu asta-di ti-ai eluptatu;
Mergi, deci 'nainte plinesce-ti visulu teu.

Erà pre la an. 124... candu Tatarii, acaroru nume nici acum'a nu e stersu d'in memori'a Romanului — 'si indreptàsera pasii câtra Daci'a. Romanulu, in esaltarea lui, se aduna cu micu cu mare spre a-si aperi acelu odoru ne pretiuitu: „Pàtri'a.“ Fatalitătii si barbari'a nu-i potura inecà totu semtiementulu de libertate si amoru câtra pàtria. Asiè e, si déca intr'o iérna trista cauti la o tufa de trandafiru ce se pare a fi uscata — mai dici câ sub scorti'a ei se afla unu sucu, care la linele radie ale primaverei va dà viétia noua si va imbracà in frundie si flori trandafirulu? Atare se pareà Romanulu. Pre faci'a lui trecutulu celu fatalu 'si imprimase aduncu urmele sale; dar' in venele lui circulà inca sange de viétia si in peptu nutreà inca eroismu, curagiu si amore câtra pàtria. Numai o voce, numai unu lucéfaru de libertate fù de ajunsu spre a esaltà pre Romani. In Carpatii cei increscuti cu codri iseculari — ce fùsera martori muti la atâte scene tragice d'in trecutulu Romaniloru — se adunara ca sê oprésca intrarea inimicului. O! câtu de dulce e a pronuncia numele celu sacru de pàtria, candu ea e paditore a fericirei tuturor, viétia e dulce in sínulu ei, cându ea spriginesce pre celu debilu, si candu e libera si ferice; câ-ci: „Libertatea e fericirea“ inse pentru Romanu erà ca o mama vitrega — de ora-ce elu erà asupritu, sclavu si despretiuitu. Dar' tempulu ce duce si nemicesce tote, — duse si acele fatalitāti — diu'a invierei inse numai forte tardiu resari. Lupt'a se incepù de tempuriu, geniulu venitoriului — si-intinse aripele sale preste Daci'a — er' lumin'a eliberàrei numai dupa patru seculi s'a ivitu. — Pétr'a fundamentale ce

se redicà pre ruinele servitutei si barbariei, se puse forte tardiu — câ-ci vai câti nuori nu au acoperitu sorele libertătii ce avè sê lumineze preste Daci'a. — Romanii se arméza. Florianu-si parasise turm'a si sbuiase sub stindardulu libertătii ca sê se lupte pentru pàtria.

III.

Erà o di frumosa de tomna, o di trista pentru Florianu, acarui anima n'a visatu de câtu amoru, codru, capriore si oi. Elu aflà ore-care desfetare in sínulu codrului liniscitu, in care acum diu'a si noptea se inganàu, se certàu pentru antanietate. Romanii, destinati de a aparà muntii, se adunara intr'o pagiste frumosa. O armonia cerésca oscilà prin aurosulu nuoru, ce o produceà orfan'a selbeloru — pedureloru — cantandu amorurile codrului. Clim'a erà dulce — prin iérb'a cea inalta, ce nimene a cosit'o vr'odata, eràu amestecate viorele tènere, rose selbatece, si alte flori ce inbalsamàu aerulu cu parfumurile loru. Erà o scena placuta. Motiunea cea saltatoria a floriloru, cantatulu unei pàseri, sborulu unui vulturu, saltulu unei capriore, murmurulu unui ursu, si câteodata armoni'a fluerei unui pastoriu, séu cantarea cea suava a unei pastoritie — inviosiau codrulu si conturbàu tacerea cea religiosa a naturei. Pre bratiile intîneloru costese inaltiau arbori gigantici vechi la radecina, ér' la verfu teneri si audaci. Cu unu cuventu, erà unu locu ca acel'a, unde viétia curge bine si neconturbata — unde nu sunt tîrani si libertatea-si are tronulu sêu. O ce aeru balsamicu, ce recore deliciosa, ce impresiuni neturburate! Cine va remanè nemisicatu la privirea acestui tablou? Frémetulu, ce domneà in Europ'a, strabateà numai d'in departare in acelu asîlu alu pabei si fericirei. Pre fati'a unui june mandru bucuri'a si intristarea se certàu pentru antanietate. Florianu cugetandu la idealulu sêu, se trase mai de laturi sub unu bradu teneru, si dandu cursu liberu cugetelor sale, se lasà putinu in poterea unei viseri profunde si mistice. Momentulu acel'a pentru elu de securu erà insemnatu. Erà unulu de acele, in care intemplările vietiei, acele ilusîuni desierte ale trecutulu mortu — ni se infatisiéza ca si realitate insufletita; séu desfasiurandu-se un'a in urm'a altei'a — trecu pre d'in antea nostra, ca nesce fantasme triste si, pentr'o intîpuire inspaimantatoria, ne facu sê ne intorcemu ochii dela ele cu neplacere — infatisiandu-ni vanitătii lumei acestei ne constante si ale nesatiosului nostru sufletu. D'intre

doua amoruri, ce se luptau unu in contr'a altui-a — invinse alu Elenei. Elu se resolvî a fugi d'in armata la iubit'a sa, ca sê-si ie celu putinu „unu remasu bunu.“ O amoru, amoru la ce nu costringi pre moritori! Sorele apune, — imperiulu umbreloru se întinde pre pamentu, candu Florianu acompaniatu de regin'a steleloru, si-indrêpta pasii câtra steu'a sa.

Fug'a lui fû descoperita, si indata se tramisera cinci fetiori in urma-i, cari, dupa mersu de doue ore, l' ajunsera. Frate, dise unulu d'in juni, d'in partea capitanului avemu insarcinare a te duce inapoi. Asiè dar' sum perdutu! eschiamâ Florianu. O Ddieule! cu ce te-am vatematu, si tu sorte cruda, candu vei incetâ de a me persecutâ! Ajungandu in castre, fû dusu inaintea capitanului.

Nenorocitul! Pentru ce ai fugitu — ast'a va sê dica virtute, curagiu romanu, asiè ti-ai tienutu juramentulu?

Capitane! Nu me despretiui inainte de a audi caus'a fugirei mele. Amorul porta vin'a, ér' nu eu, elu m'a facutu sê fugu; câ-ci am unu angeru dulce, o fintia gentila, bela ca lun'a, alba ca neu'a, dulce ca nectarulu, si delicata ca rou'a: Unu crinu ce s'ar fi vesceditu departandu-me fâra sê-mi ieu adio — intocm'a-i ca viol'a candu n'o seruta rou'a demanetiei.

Nefericitul! tu pretiuiesti mai multu pre iubit'a ta decâtu pâtri'a — decâtu fratii si surorile tale? Pentru câ ai implinitu o atare fapta neomenosa, ca sê scie si urmatorimea, câ Romanului-i place dîsciplin'a si legile, ca unu calcatoriu de juramentu si lasiu, cu celu de antaniu sore resaritoriu ti-vei luâ pedéps'a cuvenita. Éca unu momentu d'in cele mai triste pentru Florianu; starea lui de fatia samenâ mai multu cu a unui omu lovitu de fulgeru, care, dupa cum dice stramosiulu Ovidiu: „Viéza inca, dar' ne sciindu de sîne.“ Tote ilustiunile de placere si fericire, erâu perdute pentru elu, numai o fintia-lu mai interesâ, la carea acum si-tramise cugetulu sêu si acea erâ Elen'a séu „floreu Carpatiloru“ dupa cum-i dîceâu omenii.

Sê moriu departe de sînnulu ei si inca ca unu delicentu — acést'a n'am speratu, diceâ Florianu, cadiendu intr'o melancolia profunda. Dar' acelu angeru custode, celu numimu sperantia, nu-lu destituase nici acum, câ-ci elu sperâ câ pre câtu tempu Elen'a mai traiesce pentru elu, nu sunt tote perdute.

Nu-mi pare reu câ moriu — numai intru atât'a, câ moriu inainte de a-mi fi implinitu visulu

de amoru, si inca ca delicentu. Tempulu inse tote le sterge — numele meu inca va fi stersu cu cea d'in urma respirare. — Sborati deci repede dilele mele, cari nu-mi aduceti decâtu doreri si suspine. Dar' ea ce va face fâra de mine? O necostantia si desiertatiune a lucrureloru omenesci, candu vei incetâ de a fi arbitriulu ursîrei omeniloru? — Asiè se plangeâ Florianu, asiediendu-se pre unu bradu betranu, invinsu de furtune — luandu-si de martore lun'a. Erâ unu alu doile-a Eremia pre ruinele Erusalimului. Tempulu acelu fericu, se tangeâ elu — in care virtutea sê domnésca preste vitiu, si dreptatea preste nedreptate, inca n'a venitu; si in acést'a cariera semenata cu spinu si petri — pre carea ambla cei virtuosi, multi-si perdu cumpetulu, curagiulu, neavendu destula potere de a suferi! — Inse glori'a celoru ce mergu si celoru ce se perdu — i voru deschide calea pentru acei ce voru veni dupa ei. Ore eu sê fiu asemenea loru — sê-mi perdu curagiulu? — Nici odata — voi suferi, speraudu câ asiè voiu invinge.

Fisionomi'a lui, vorbindu aceste, aretâ numai curatiania, sinceritate, amoru, ér' cuventulu lui aveâ caracterulu adevêrului. O, tu palida luna, ce te pari câ jelesci inpreuna cu mine, si tu blande zefire — duceti-mi suspinele pana la angerulu meu si-i spuneti, câ ardu de dorulu ei! Si atunci candu mortea-mi va atînge fruntea cu man'a-ighiatiosa — inca o voiu iubi! — O tacere tainica domnesce in natura, lun'a se pléca spre apusu. Pre candu vighiatorii erâu in bratiele lui Morfeu (dieulu somnului la poporele antîce). Florianu se smulge d'intre ei — se perde in codru dreptandu-si mersulu câtra Elen'a. Demaneti'a sosî aducandu o frica nespusa vigilieloru. Capitanulu pedepsî pre vighiatori. Cu auror'a ajunse si Florianu la amant'a sa. Intra in gradînuti'a cu flori a Elenei — se asiédia langa o tufa de trandafiri — pre candu Elen'a d'in intemplare intra si ea. D'intru'n ceputu se indoiâ, câ ore ivirea Elenei nu ar' fi numai o imagine a fantasiei. Nu se potû conteni de a nu ride, si dise: O, ilustiunea cea magica a dragostei, tote le afla! Potut' ar fi crede elu, câ acea fantasma usiora, séu acea umbra a unui tîpu fantasticu — sê fie Elen'a? Ea se trage inapoi — Florianu — o striga cu o voce dulce si lina: Elena, sufletulu meu — eu sum — Florianu — eu — nu te teme..... si apoi sborâ in bratiele ei.

Ce fericu sum pre unu momentu — dise elu — dar' cu tote aceste — fericirea pentru mine e

numai o idea, la carea nu potu cugetà fâra turburare. — Ti-multiamescu Domne, acum moriu liniscitu.....

Floriane! spune-mi, care e caus'a venirei tale?

Elena, eu am fostu sîlitu a me despartu de tine — a merge in contr'a inimiciloru. Inse cugetandu câ nu me voiu mai reintorce, am voitu sê vinu a-ti dice pote unu „ultîmu adîo!“ Mi-am parasîtu pre ascunsu fratii mei — ca sê vinu la tine, am fostu prinsu si judecatu la morte, de care m'am mantuitu prin fuga.

O ce audu eu, visezu, séu e aieve!

Aieve dulcea mea, pàtri'a si tu me veti iertà. Pàtria a cerutu bratiulu meu si eu am in-sielat'o. Voiu grabi inse a spelà pèt'a ce am facutu. Nemicu nu ceru dela tine fâra unu lucru micu, ce raru se implinesce in lume: „Te rogu sê nu me uitu.“ Câ-ci vai dulce e pentru unu moritoriu, candu elu e perdutu pentru toti, dar' are o anima, ce cugeta la elu!

Asiè dar' tu pentru mine, nenorocitul! ti-ai lasatu fratii — eu si pàtri'a nu te potemu iertà. Mergi, indrépta-ti eroarea, si atunci pàtri'a te va iertà, ér' eu te voiu iubì si nu te voiu uità dîlectulu meu. Mi-ai fostu sorele vietiei pana acum si ti-am joratu sub stejeriulu, unde mai antaniu amu convenitu: Câ mai iute regentele dilei va incetà de a luminà si se va smulge de pre bolt'a cerului, decâtu eu te voiu uità. Inse decandu ai fugitu d'in castre, ai incetatu de a trai pentru mine. Mergi la lupta, la fratii tei, invinge, ori mori, er' eu me voiu rogà lui Ddieu pentru tîne si fratii nostri. O sarutare si imbracisiare dulce apoi Florianu sbora — se face nevediatu.

Pr' intre arborii cei sumeti ai Carpatiloru, unu june mergeà cantandu o aria campestra, suava.

(Finea va urmà.)

O epistola.

Tu, fintia iubitoria,
Alu vietiei mele sore,
Paradîsu-mi pamentescu!
Adi cetîiu a ta scrisore,
Svava ca odoru de flore,
Ca si versulu angerescu.

Ale tale dulci cuvinte
Pline de amoru ferbinte,
Ce cu man'a ta mi-ai scrisu,
Mi-au insuflatu mangaiere,
Unu deliru plinu de placere.....
Par' câ sum in paradîsu.

In a mea sînguretate,
Fiindu de tîne departe,
Vrei sê scii, cum mai traiescu?

Lipsitu de a ta vedere,
Ca si ceriulu fâra stele:
Cum de doru eu, me topescu?!...

Ai vediatu o paserica
P'unu ramu uscatu singurica
Suspinandu in dulci cantâri
Dupa soci'a sa iubita,
Ce-e de de dens'a despartita
Peste dealuri, munti si mâri?...

Astu-feliu, ca o paserica
Delasata sîngurica,
Me topescu si eu de doru
Si suspinu oftandu la tîne,
De unde acestu doru mi-vine,
Si cantu doine de amoru.

G. M.

Salvator Rosa si Masaniello.

Icona istorica dupa Duguè.

(Inchiare.)

VI.

Reseularea Neapolei e cunoscuta, si dupa ce noi dâmu mai multu o icona epocale caracteristica, ér' nu o descriere istorica in intielesulu strinsu, vomu intreلاسà a

o descrie acést'a rescola mai pre largu.*) Insemnâmu nu mai atât'a, câ motivulu celu mai de aproape alu erûmperei

*) Rescol'a de sub intrebare s'a intemplatu in lun'a lui Iuliu a 1647. Acést'a revolta efemera, dedù sujetu cunoscutei opere lui Auber: „Mut'a d'in Portici.“

Trad.

orcanului fû asprimea unui oficialu de accise, si poporul care cu sete asceptă dupa o astu-feliu de ocașune, incepû cu aceea, că trupele spaniole le alungă d'in cetate, atacă resiedinti'a vice-regelui, si se puse in posesiunea portului. Indesiertu tună artileri'a d'in fortareti'a St. Elmo; indesiertu sosî Don Juan d' Austri'a, fiulu Regelui Spaniei Filipu II. cu 20. galere in portu. Poporulu remase invingatoriu; Masaniello fû denumitu de guvernatoarele cetatei, si imbracatu cu ponfir'a regésca.

Inse acum candu fû eluptata viptori'a, se cunoscû ce sminta a fostu a se folosî de coajutoriulu bandîtiloru. Pana candu poporulu mai alesu, in falnic'a consciintia a viptoriei sale preste tiranii straini, se grupa, gat'a spre lupta, in giurulu focuriloru de padia, incepura hotii a eserce maestri'a loru pre la palatiurile nobililoru. Iefuiri, pulbere, si focu se redicâu in urm'a loru cea sangerosa; poporulu tremurâ d' inantea infricosiatiloru aliati, si cugetà dejâ a revocâ pre inamicu, pre Spaniolu, ca cu ajutoriulu acestui-a sê scape de periculosii confederati.

Salvator s'a luptatu in fruntea poporului; acum erâ densulu care pretotîndîne pasiâ in calea bandîtiloru, se incercâ a scapâ nenumerate nefericite viptime de furia poporului celui mai de josu si desfrenatu, le opriâ chiaru si uciderile bandîtiloru, la ce multu i-a folositu infuinti'a lui spre ortacii lui Pietramala, si anume spre alu sêu distinsu onoratoriu, Signor Zanobi.

Si Masaniello? — Pana ce densulu se luptâ numai pentru libertate, si asiè dicandu, numai cu numele fû conducatoriulu poporului, pana atunci-lu povatiu mintea lui naturale, intieptiunea lui cea chiara si limpede; inse acum, unde trebuia sê guverneze, sê judece, sê compuna certe, sê trapeze cu felurite partîde, sê trapeze chiaru pentru unu armistitiu si cu viclênulu inamicu, cu Spaniolulu, — si-perdeâ capulu, ameti in innaltimea neindatînata, si-perdû terenulu de sub pitioare, si asemene unei pile de pene, misicatu in coce si in colo, fû intrebuintiatu acum de acest'a, acum de acel'a. — Adi primiâ pre solii Spanioliloru, si ascultâ la espusetiunile loru mestecate cu lingusiri, si promisiuni gole, — sêu ascultâ de svatulu amiciloru, si agrationâ pre cei prinsi; mane éra-lu iritâu banditii, si-lu induplecâu la crudelitâti. Cu unu cuventu aptiunile lui semenâu cu cele-a ale unui ametitu de beutura, încâtu faim'a, câ ar fi inveninatu decâtra Spanioli, si de ace'a ar fi devenitu nebunu, castigâ totu mai mare crediementu.

In fine a succesu lui Salvator, si lui Falcone a-lu smulge d'in manele lui Pietramala, si a-i deschide ochii; inse pré tardiu; densulu perdû dejâ simpati'a poporului, éra banditii, pana acum spriginatorii poterei lui, fûsera comparati prin Spanioli, si asiè urmâ, cea-ce in asemene casuri de comunu urméze, Masaniello se facû de totulu odiosu, impopulariu, si ruinaia lui erâ numai intrebarea tempului.

Tote aceste-a, câte noi le descriseramu cu atâte vorbe, — viptori'a, confusiunea, si stramutarea favorei populare a fostu faptulu aloru siepte dile.

In cas'a lui Masaniello se inercusiâu contrastele. Colo selipiâ mantéo'a purporea, ici jaceâ vestmentulu de pescariu, adi se impleâ chili'a de banditi, ca sê céra demantatiuni noue pentru versâri de sange, mane se apropiâu nobilii Neapolei de urechea lui Masaniello.

Ermos'a si Madone se intrunira éra, si fûsera mai strinsu aliata decâtu odînora. Amorea câtra Salvator

li-a fostu despartitu pre unu tempu; candu inse fie-care vediu dorerea celea-l-alte, nu voi nici un'a a primi sacrificiulu, ce pre cea-l-alta trebuia sê o coste atâtu de multu. Cu tote fia-care asceptâ cu unu doru fricosu si cutremuru clipit'a in carea se va reintorce Salvator, si se va dechiarâ; anim'a nu poftiâ vr' unu triumfu, inse doriâ a innotâ in desfetarea unei clipite dulci si fericitore.

Salvator veni, gasî sororile la o-l-alta, — cautatur'a lui prima cadîu pre Madone cu tota intîmitatea amorei, cautatur'a a dou'a l' legâ de Ermós'a de frumseti'a stralucitoria, de nobil'a mantuitoria a vietii sale.

Elu le iubi pre amendoue, — anim'a lui erâ a ambeloru, — aici iubiâ cu caldura si intîmitate, colo cu focu, si amiratiune. Nici un'a triumfâ, nici un'a poteâ sê invidieze pre cea-l-alta. Amantele ambeloru sorori apucâ manele loru, si ele citiâu in ochii lui, câ densulu e alu ambeloru, câ numai prin ambele pote sê fia fericitu.

Anim'a lui Salvator Rosa erâ a ambeloru, inse barbatulu avû o alta mirésa, ele nu potura sê fia alta pentru elu decâtu sorori. Decandu se luptâ in Rom'a in contr'a lui Ribeira, — decandu fû persecutatu pentru genialitatea sa, de atunci se facû frate cu Masaniello, cu conspiratoarele, si cu acest'a d'in preuna si-scosa sabi'a spre a cluptâ libertatea Neapolei.

Viptori'a, — precum amintîseramu — fû eluptata, — acést'a viptoria, carea Madone o a salutatu cu lacrimi in ochi, éra Ermos'a cu unu iubilu falnicu. Madone si-sentiâ anim'a tremurandu inantea fratelui inporfiratu, — o vedenia pentru ea de totulu straina; éra Ermós'a l' in-frumsetiâ pre frate cu insemnele demnitati celei noue.

Inse ametiel'a trecû numai decâtu. Presentiurile Madonei incepura a se implini, si acum tremurâ si Ermós'a de viforulu amenintatoriu ce se apropia; numai panace cea cercâ mangaiere in rogatiune, acést'a preparâ midi-locele pentru a efaptu fug'a, scaparea fratelui.

Intr' adevêru poporulu, — ah poporulu! jurâ dejâ morte favoritolui sêu de mainainte.

In stratele Neapolei se misicâ o multime de omeni. Asta-di trebuia sê fia decapitati superbulu Ribeira, si partîsaniu lui, carii fûsera prinsi in midi-loculu luptei; si Masaniello a donatu vieti'a loru lui Salvator Rosa.

Pre captivii, carii pana acum fûsera detienuti in Abati'a Carmelitoloru, i dûsera la loculu de perdiare. In desiertu se rogara cavalerii Leone, Spadaro, Carraccioli, si altii pentru vietu loru, jurandu-se, câ ei in anim'a loru au fostu totdeuna Neapolitani buni, si numai despotulu loru, Ribeira i-a sîlitu a tiené cu Spaniolii; multimea-i huleâ si batjocoriâ, éra banditulu si-ascutiâ cutitulu. — Ribeira steteâ sînguru; superbulu betranu a remasu consecinte caracterului sêu, si cu nepasare poftiâ a i-se citi sentînti'a; cea ce-i intunecâ ochii, si-i turbarâ anim'a, erâ sînguru, fatia cu tradatiunea amiciloru si invetiaceiloru sêi, perfidea defectiune a acelor'a pre carii i-a incarcatu de favore si binefaceri.

Atunci se apropiâ Salvator.

„Signor Ribeira,“ avorbî elu pre betranu, „multiamita lui Ddieur, Masaniello mi-a concrediutu mie sortea Dniei tale, si eu sum in stare de a conservâ artei mele pre unu maestru mare. Preste faptele Dniei tale, ca ale unui omu, sê judece Ddieu, — eu te eliberediu, si ti-i predau si pre acei ticalosi, a caroru lingusiri si trivialitâti te-au fostu intrigatu si sedusu.“

O lacrima acoperî ochiulu caruntului, a carui sume-

ti'a erà franta prin tradare, si a carui anima fù umilita prin marinimositatea odiosului invingatoriu.

„Salvator,“ response elu, „ar fi trebuitu sê fimu noi amici, atunci asi fi fostu eu unu pictore mai bunu, si unu barbatu mai nobile.“

Mai multu nu potù dice; misicatu si sguduitu in anima s'a intorsu Salvator de câtra betranu, si pana ce acest'a de abiè s'a potutu cu poterea scapà d'in cruntele mane ale lui Pietramala, Salvator se duse la Masaniello.

„Depune porfir'a, restatornicece pacea poporului cu Spaniolii, si-i alunga pre banditi,“ se rogâ elu, „pentru câ acesti-a facu d'in întreprinderea nostra cea santa o crima; libertatea Neapolei se prefacù in hotia, si rapire.“

Unu tumultu infricosiatu l' intrerupse; poporul se imbuldi inantea palatiului, si pretinse cu nedumerire, ca Masaniello sê ésa afara, si sê se arete poporului.

„Conducatoriulu vostru se facù nebulu, v'a vendutu la Spanioli, pentru aceea l' eliberéze pre Ribeira!“ Aceste-a cuvinte a le lui Pietramala fùsera oleiu pre focu, si glot'a cruda navali innainte, ca in furi'a ei orba sê pedepsésca, fâra de a face mainainte judecata.

Se intemplâ acea, ce pre paginile istoriei omenimei e anotata in sute de esemple. Masaniello se aretâ pre balconu, — voi sê vorbésca, — si diece pusicaturi biente tite l' trantîra mortu.

„Aprindeti cas'a tradatoriului!“ sunà d'între mul-tiame, si cu faciî si pumnare buira banditii in palatiu.

Era la port'a cetatei resunà o fanfara, si pana-ce

aici glot'a si-stemparà furi'a orba incontr'a paretiloru ne sentietori, intrâ ducele de Arcos cu Spaniolii in cetatea tradata.

Prin o boltitura a palatiului, a carei-a coridore conduceàu la abati'a Carmeliteloru, dusera Salvator si Falcone pre lesinatele sorori a le fratelui ucisu, si le predara aici grigei monachiloru; inse Madone se stinse de tristétia, si de infricosiatele eveniminte ale dilei.

Preste mormentulu ei si-intinsera Salvator si Ermós'a manele plangandu, — si ast'a mai in urma in viétia loru.

Dens'a intrâ in o manastire, ca sê-si recastige linniscea animei; éra elu se retrase in umbrosele lunge ale Apeniniloru, ca sê o planga pre cea perduta, carea fù prim'a si unic'a amore a animei sale, pentru câ la mormentulu ei senti elu, câ in peptulu lui n'a mai remasu locu pentru alta amore. Visulu trecù, cum veni dorerea, si precum fù mainainte, ér' deveni densulu sînguratecu.

Salvator depuse arm'a, si reapucâ penelulu, care de atâte ori l'a consolatu, si i-a castigatu remuneratiune pentru tote dorerile sale.

Densulu se duse in padure, si desemnâ, si scrise numele Salvator in etern'a cartè a istoriei lumei pre sute de tablouri, cari esceléza între cele-a mai de frunte capuri de opera ale picturei italiene.

Falcone, amicului lui, remase totu acel'a si in nemorire; numele lui urmâ numelui marelui maestrui.

Marescu.

F O I S I O R A .

Observâri fugitîve

Asupr'a educatiunei si culturei natiunale a femeiloru romane d'in Ungari'a.

„Numai chiaru principii (domnitori) si femeile se educa pentru unu venitoriu detiermuritu, cei-a-l-alti omeni pentru nedetiermuritu, — pentru multimea dîreptiuniloru si staturiloru destinului.“ (Jean Paulu Fr. Richter.)

I.

Fâra indoieîla, noi Romanii d'in Ungari'a inca avemu femei culte si educate, încâtu potemu fi mandri cu multe d'in ele; dar' ore cultur'a loru peste totu are o dîreptiune, unu carâcteru, séu mai bine dicandu, o base natiunale? Mi-se pare, câ in acésta privintia numai cu putine exceptiuni ne potemu laudâ pana acum. Ci ore avemu a ne mirâ de aceea, séu a imputâ cui-va acestu defeptu? Cugetu, câ nu e cu cale nici un'a, nici alt'a. Abiè e unu pârariu de seculu, — ce dicu? nici atât'a; câ-ci numai dupa liniscirea catastrofelor d'in 48. a inceputu a se luâ chiaru si in educatiunea si cultur'a juniloru nostri o dîreptiune mai natiunale, au inceputu a se infintia pe la unele institute de invetiamentu catedre de limb'a si literatur'a nostra. — Tempurile au fostu vitrege pentru totu-feliulu de

desvoltare natiunale a romaniloru... Sê lasâmu acele tempuri, — sê nu le mai scormonimu d'in véciniculu loru repâusu; ci sê ne ocupâmu cu prezentulu, si mai alesu cu aceea, ca sê punemu fundamentu la unu venitoriu, ca lumea — cum dicu fratii Banatiani!....

Pentru câ femeile nostre nu s'au prépotutu bucurâ pana acum de o educatiune si cultura cu carâcteru pre-valentu natiunale, ba cele mai multe in cultur'a si educatiunea loru au fostu cosmopolisate séu chiaru instrainate de natiunalitatea loru: trêbuie séu pote, si iertatu e, sê remana acést'a totu asiè si de acù innainte?... Nici de câtu! Câ-ci acésta impregiurare, de si dora nu ni-ar pune pedece in desvoltârile nostre natiunali ulterioare, dar' la tota intemplantu ni-ar fi spre intardiare intru acele-a. — Candu mamele, — pe langa sentieminte si principii, cari, multiamita Dlui, si pana acum sunt desvoltate pre totfin-

dene binisioru in dîreptiune natiunale, — aru avè si ele a casa sê puna fundamentulu recerutu educatiunei, se dee dela radecina dîreptiune culturai natiunali a baietiloru sêi: atunci desvoltarea natiunale ar innaintà cu pasi gigantici. De aru fi fostu tote mamele romane de pana acum inzestrate cu educatiune si cultura natiunale, sum securu, cã asta-di in limb'a nostra nu ar fi cunoscutu funestulu cuventu „r e n e g a t u.“ Candu inse mam'a e cosmopolita sêu chiaru renegata, ori dora plane de natiunalitate straina, apoi educatiunea si cultur'a natiunale romana nu o cunosce de locu, atunci nici dela baieti nu poti asepta multu; cã-ci tote tendîntiele tatalui, fia acel'a cãtu de zelosu natiunalistu, sunt paralisate prin omnipotentulu esemplu alu mamei. Dar' o mama inzestrata cu sentieminte, principii, educatiune si cultura natiunale, va face nu numai d'in baietii sêi, ci, in casu de lipsa, chiaru si d'in barbatulu sêu unu zelosu natiunalistu. Sunt esemple — dora chiaru si stimatii cetitori cunoscu de acele, cari constatèza adeverulu acestoru aserte.

Sentiemintele si principiile natiunale sunt desceptate si desvoltatè, ce e dreptu, in femeile romane d'in Ungari'a, eu putine esceptiuni, in tocni'a ca in barbatii. Spiritulu tempului a adusu acèst'a cu sfine. Si prin acèsta impregiurare, in desvoltarea nostra natiunale ulterioare noi avem mare profitu si usiorare pentru venitoriu. Dar' numai cu atãta nu ne potemu inca indestuli. Femeile romane trèbuie sê aiba de aci innainte, pe langa aceste, si educatiune si cultura natiunale — precum au femeile de alte natiunalitãti, ca ele sê fia perfecte romane. Sorele, fãra indoièla, ar fi si atauci forte folositoriu si multu binefacatoriu pentru natura, candu pûrure ascunsu dupa nori, nu si-ar impartesi cu noi, decãtu caldur'a si lumin'a sa stemperata; oh, dar' cãtu este elu de pomposu maiestãtciu si invietoriu in serinu, candu ne tramite, pe langa caldura, si radiele sale aducatorie de o lumina perfecta si stralucitoria!...

Dar' cum, unde sê se dee femeiloru romane, ori mai bine dicandu, ficeloru natiunei (sê ne insemnãmu bine, cã totu numai despre cele locuitorie in Ungari'a e vorb'a, cele-l-alte credu cã sunt mai norocose in acèsta privintia) educatiune si cultura natiunale? Acèst'a e o intrebare ponderosa, forte cumpenitoria dela a carei'a deslegare buna si prãctica depinde totulu. De altu-minte a respunde simplicitèr e prèusioru. Ni trèbiescu institute de educatiune natiunale (pentru fete.) Dar' mai incolo, aceste cum sê le infiantãm, ori sê le creãm de odata?... Ce e de facutu? Cum e a se suplini acestu defeptu, pana ce dora cei ce voru avè poterea (parale) si voi'a de a creã (sêu pana candu se voru uni poterile spre acea), si-voru aduce aminte si de cultur'a si educatiunea ficeloru romane, ca de o cerintia fundamentale forte urgenta?...

II.

En sê vedemu, pana un'a alta, ce feliu de educatiune si cultura s'a datu si se dã inca ficeloru romane d'in Ungari'a? Se intielege, cã aci e vorba numai despre ficele intielegintiei; — despre cele-l-alte se ingrijesce mam'a natura si parintii lor, in cãtu ele sunt si remanu romane cu trupu cu sufletu, pana unde àdeca ajunge precèperea lor — si d'in cine a statu, celu putinu pana acum, ba stã inca si presentu, in partea sa precumpenitoria, intielegintia romana la noi — in Ungaria? Scimu

toti, cã d'in cleru si d'in familiile lui. Mireni intieleginti amu avutu pana acum prèputini.

Candu a ajunsu fic'a preotului 10—12. ani, invetiandu pana aci a casa ori la invetiatoriulu localu a ceti cu mare greutate magiariesce, si in casulu celu mai bunu si romanesce ce-va — cu potcove: parintii o-au dusu, àdeca o-au dusu, cari o-au dusu, cã-ci unii i-au datu ei tota educatiunea a casa, ce de altu-minte in multe casuri s'a adeveritu a fi mai cu scopu si mai cu bunu succesu: o-au dusu dara pre. biè'ta fetitia de 10—12. ani in orasiu la crescere, in Orade ori in Satumare la calugaritie — germano-magiare, — ori totu acolo la alte educatrice pùblice sêu private, precum si in Aradu, Sîgetu, Baia-mare, Carei etc., unde a invetiatu de tote: a lucrà cu margele, a chindisì; a saltà, de au avutu parintii modu mai bunu, si ce-va music'a si limbe straine (nemtiesce sêu francesce), a ceti si a scrie magiariesce si nemtiesce, religiune, istori'a si geografi'a pãtriei, se intielege totu magiariesce, si inca in spiritulu natiunali; ... cu unu cuventu a invetiatu de tote, numai romanesce nemica, nici chiaru a cugetà. Pe candu si-a finitu cursulu, s'a reintorsu cu 15—16. ani la casa parintièscã. Romanesce n'a mai sciutu acum nici cu potcove, ma chiaru a vorbi, de si nu a uitatu dora de totu, dar' nu-i mai e indemana de locu, nu se scie esprime nici decãtu ca magiariesce. A venitu apoi in cunoscintia si conversare cu juni romani, caroru-a li-a mai placutu a vorbi in limb'a materna, decãtu in alt'a straina, fia acea cãtu de culta si frumosa (?), si a venitu in confusune.... A cunoscutu, mai in colo, totutu si principiile, ce domnescu la intielegintia romana, — aceste-a i-au placutu; inse aci a ajunsu a-si cunosce defeptele sale ca romana. Ci ea a trecutu dejã peste scol'a de educatiune si cultura, si nu s'a potutu apucà de nou la sepla cu 16—17. ani! Sentiemintele si principiile natiunali si le-a insusitu rapede, si inca in o mesura mare. Femeile peste totu sunt mai sentimentali, se interesèza mai rapede — de multe ori si numai d'in curiositate — de ori-ce, de cãtu barbatii. — Ea s'a facutu romana d'in crescutu pana in talpe, dar' nu are numai caldur'a; i-lip-sescu radiele stralucitorie (cultur'a si educatiunea natiunale), si aces'ta e unu mare defeptu!... Unele, putine, au fostu si sunt mai norocose, cã-ci avendu tata ori frate natiunalistu bunu, prin acesti-a i-s'a suplinitu, cãtu s'a potutu, acestu defeptu, — era la altele l'au suplinitu, si-lu suplinescu, dupa ce s'au maritatu, barbatii lor. — Va dice pote cine-va, cã suntemu pesimisti, cã-ci aducemu inante numai defepte. Nu e asiè! Trèbuie sê ne cunoscemu lipsele, ca sê ni le implinimu; trèbuie sê ne cunoscemu ranele, ca sê ni le scimu si potemu vindecà!...

En spuneti-mi: decã fetiti'a romana ar fi invetiatu — pe langa a vorbi, ceti si scrie magiariesce, si, ce-mi pasa, si nemtiesce — mai presusu de tote a vorbi, ceti si scrie bine romanesce, religiunea sa in limb'a sa, istori'a natiunei si a pãtriei precum si geografia etc., apoi si a conversà totu in limb'a sa: nu ar fi ea, ca romana, cu multu mai perfecta? Si candu ar deveni mama, si si-ar implini detorintia de mama, au nu ar pune ea ins'a-si base natiunale culturai si educatiunei baietiloru sêi?.....

Èta ce dice J. P. Fr. Richter (unu clasicu germanu d'in seclulu trecutu) despre basea educatiunei, ce o punu mamele baietiloru sêi: „Candu se inradecinèza (in ànim'a omului) acea insusitate, carea va incurge peste tota

viéti'a, decâtu in etatea (frâgeda a copilariei), care nu uita nici candu? Nu norii cei de nainte de média-di, nici cei de dupa média-di, ci norii séu serinulu de demanétia detiermurescu frumséti'a dilei. — Inse fiindu că e régula principale pentru fia-cine, care voiesce a dà ce-va, ca antâiu sê aiba elu insusi: nu pote dà nimene invetiatura (deci si cultura si educatiune natiunale), decâtu acelu-a care o are.“ Mamele dara trêbuie sê aiba ce sê dee baietiloru sêi. Mamele romane trêbuie sê aiba educatiune si cultura natiunale (romana), ca d'in acést'a apoi sê pota impartesi si baietiloru sêi. — „Tierete si natiunile au nume de genulu femeescu si se depingu in forme séu figure femeesci; si adeveratu, mamele, cari educa pre baietii sêi, in anii primi ai vietiei loru, pentru venitoriu, intemeiéza tierisi popore.“ — „Pe muntii vênети ai copilariei obscure, câtra cari noi totudeauna ne întorcemu si privimu, stau si mamele, cari ni-au aretatu de acolo viéti'a.“ — E lucru evidentu, despre care nici credu, câ s'ar indoi cine-va, cumca mamele au o mare incurgere in formarea venitoriului baietiloru sêi, — o încurgere, dora mai mare decâtu a tayloru. „Barbatulu face numai puncte in viéti'a baietiloru, muierea come si doue puncte si alte semne mai dese,“ — dice susu laudatulu J. P. Fr. Richter.

Ca sê avemu mame câtu se pote mai perfecte ca romane, trêbuie sê avemu antaiu fiice cu educatiune si cultura natiunale, cari devenindu mame, voru conduce forte multu la aceea, ca ficele loru sê se formeze, séu,

mai bine dicandu, le voru formà ele inse-si spre a li fi loru in totu respektulu urmatorie demne. Numai o generatiune de femei cu educatiune si cultura natiunale! Si apoi venitoriulu nostru in asta privintia va fi ascuratu; de acolo in colo lucrulu va curge de sine, fâra intrerûmpere, ca ochii catenei (lantului). — Aci inse éra ni se ivescu de sine intrebârile puse la finea puntului I. alu acestoru observâri fugitive. — Ni lipsescu àdeca institute de educatiune natiunale (pentru fete), — celu putinu noue cestoru d'in Ungari'a. A le duce in alte provincie, unde dora se afla de acele, numai forte putini au modru. Dar' pana ce dora ni va da Ddieu dupa truda, staruintia si punerea umeriloru nostri la o-l-alta, séu prin sacrificiele unoru mecenati, si noue de acele: ca uta totusi sê ne ajutorâmu ore-cumva. Despre acést'a credu, câ totu sufletulu romanu e petrûnsu si convinsu....

Acum nu ni iérta tempulu, inse ne vomu reintorce dora cu alta ocaziune la acestu objeptu ponderosu, si ni vomu da unele pareri si planuri, decumva o péna mai ghibacia si mai esperta in acést'a cestiune, nu ne va preveni, — ce altu minte forte amu dori... Ma pote câ si in acelu casu vomu esi in publicu cu ale nostre proiepte si pareri individuali. Pana atunci sê mai meditâmu, si mai alesu sê mediteze cei ce sunt mai chiamati si mai esperti, — apoi spuna-ni, invetie-ne: ce e de facutu? Câci lips'a e urgenta si ni trebuiesce unu svatu bunu si practicabilu, — ni trebuiesce pentru viéti'a nostra natiunale asiè de tare, ca pentru viéti'a fisica pauea de tote dilele.

Georgiu Marchisiu.

Teatru romanu in Cernâuti.

Importanti'a si folosulu unui astu-feliu de institutu, care are de chiamare a desvoltà gustulu spre totu ce este bunu si frumosu, a representà dferiteles referintie ce se manifestéza in viéti'a sociale, a inspirà curagiu pentru fapte si sentieminte maretie cari au caracterisatu epoche si popore intregi, ni sunt forte bine cunoscute. Si cu atâta nebucurâmu mai tare, cu câtu astu-feliu de institutu tocm'a in Cernâuti, unde, dupa cum scrie foi'a „Bucovin'a“ d'in carea impartasimu aceste, nici odata n'a esistatu teatru romanu, se infintia, unde scimu câ limb'a romana asiè putinu spatiu avù in timpii trecut. Amu dori si forte ne-amu bucurà, déca i-ar veni bine la scocota societatei teatrale amintite, sê se abata, in tempulu d'fetei Ardealului, pe la Sabiiu apoi pe la Brasiovu, in fine pe la Logosiu. Astu-feliu de imprigiarare, dupa opiniunea nostra, ar avè efeitulu: pe de o parte a-si face renume, pe de alta parte a inspirà curagiu si in romanii de d'in cocc de Carpati spre astu feliu de intreprindere. Sê ne intorcemu acù la recitarea, bucâtieloru produse prin societate amintita, in fruntea carei-a este dmn'a Tardini, o persona cu talentu raru si bine desvoltatu. Observâmu, câ totu ce vomu vorbi despre teatrulu acést'a, este reproducu d'in foia „Bucovin'a.“

La 5/17. Martiu fûsera produse piesele „Bab'a Herc'a“ vodevilla natiunale in 2 acte compusa de Matei Milo, music'a de la Flechtenmacher, si „Unu Trentoru câtu diece“ comedîa in 1. actu. In amendoue piesele caracteristic'a este curatu elementulu natiunale.

La 8/20. Martiu „Chiriz'a in Jasi“ comedîa cu cantu in 3 acte de la D. B. Alesandri, music'a de la Flechtenmacher. Despre pies'a acést'a scrie foi'a amintite urmatoriele. „Cine n'a invetiatu inca a cunosce spiritulu lui Plautus, l'a potutu senti in pies'a ecést'a. In ea se representà fantasi'a si limb'a lui, sentintiele si apucaturele lui, tablourile si dialogulu lui; — numai câ tempulu si faptele cadu cu 2000 de ani mai tardiu, si personele portâu in locu de tunica si toga fracuri si caputuri, cu ast'a nu vremu sê dicemu câ Alesandri in „Chiriz'a“ a imitatu cu voi'a pre Plautus, nu; „Chiriz'a“ d'in inceputu pana in fine este cu totulu originaria, si poetulu, care facu pies'a acést'a, o scrise mai virtosu pentru publiculu d'in Jasi, dora de locu n'a cugetatu la Plautus; inse „Chiriz'a“ lui, ori câtu de moderna este ea in Moldov'a, porta in sine semnulu musei lui Plautus, d'in inceputu pana in fine este compusa in sensulu teatrului Romei vechie. Si d'in estu puntu trêbuie omulu sê judece pies'a si pre autorele ei. Ide'a satirica a piesei reptifica atâtu glumele câtu si caricaturele cele piscatorie cari sternescu in omu risu, si d'in dialogurile si faptele actoriloru invétia publiculu atentu unu moralu. Fû jocata pana in fine cu o diligintia laudabile; cantârile inca merita tota recunoscintia. Eroin'a seerei erà domn'a Dimitrèsca, carea jocà rol'a de Chiriz'a cu o vivacitate curatu italiana si cascigà o complacere dîstinsa. Asemene si cele-l-alte persone fûsera de mai multe ori aplaudate.

Teatrulu fû plinu.

La ⁹/₂₁. Martiu „Cimpoiulu dracului,” vo-
devilla natiunale, cu cantu si dantiu in 3 acte dela Alesandri. — „Hotiulu si Fanaragiulu,” comedîa in 1 actu de la Anestinu. Pies'a prima, in carea puterea musficei se arêta asupr'a animei ominiloru, si in carea se produsera canturi si dantiuri natiunali, fû aplaudata cu cea mai mare complacere. Dnulu Wladîcesco (ca pastoriu), dnulu Komino (ca boieru), si domn'a Dîmitrêsc'a (ca draculu) s'au distinsu in rolele loru si secerara aplaudâri sgomotose. — Pies'a a dou'a, a carei-a ide'a este curatu satîrica, asemene fû bine executatu, si priimise aplausu dnulu Wladîcesco (ca rapitoriu). Teatrulu fû era forte plinu; atentiunea publicului, precum si complacerea, carea mai vertosu in pies'a prima, mai dupa tota scen'a se manifestâ, aretâu unu testimoniû inbucuratoriû, câ cu câta recunoscintia este publiculu pentru teatrulu romanu d'ici.

La ¹¹/₂₃. Martiu. „Jasi in Carnevalu.” Comedia in 3 acte de la Alesandri. Pies'a acêst'a este un'a d' intre cele mai slabe ale autorelui; inse la publiculu d'in Jasi, pentru care este facuta pies'a acêst'a, pote aflâ totu-deuna sîmpatîa. In Cernâutiû potû putinu cascigâ participarea publicului, cu tote câ s'au folositu tote puterile spre a-o face placuta publicului. Trêbuie sê fia amintiti cu dîstingere domn'a Dîmitrêsc'a, dnii Ewolski, Wladîcesco, Kirimesco si Komino.

La ¹⁶/₂₈. Martiu. „Jancu Jiianu, capitanu de Haiduci,” melodrama natiunale, in 4 acte de la D. I. Anestinu, music'a de la Bachmann. In consîderatiune la personale cu rola, merita dîstingere dmn'a F. Tardîni, precum si dmnele Dîmitrêsc'a si Alworasc'a, apoi dnulu Wladîcesco ca „Jancu Jiianu” si dnulu Komino (ca jude). Latcia si Ewolski. Cantârile fûsera aplaudate d'in partea publicului cu complacere.

La ¹⁸/₃₀. Martiu. „Doi morti vii,” melodrama in 2 acte d'in nemtiesce. Pentru teatrulu natiunale in Jasi prelucrate de D. B. Alesandri. — Originalulu e comedia

cu titlulu: „Flendurosulu” (der Zerrissene) de la I. Nestroy. Dnulu Alesandri prelucrâ acêsta piesa, amestecandu in ea o multime de melodii popolarie romanesce si schimbandu si locul intemplârei, spre o melodrama natiunale. Fû jocata pana in fine cu o dîligintia laubâbile. Merita lauda dîstinsa producerea plina de arte a dmnei Fanni Tardîni, cea a dsioarei Albeasc'a, si a dloru Wladîcesco (ca enervatulu), Ewolski (ca Lippovanu) si Komino. — „Fêt'a Cojocariului,” comedîa in 1 actu de Demeter Miclesco. Pies'a acêst'a, carea arêta poes' a cea frumosa natiunale a literaturii dramatice romane, s'a executatu asemene cu forte bunu succesu. Dsior'a Albeasc'a (ca fêt'a...) aretâ o scena forte interesante d'in viecîa. Asemene si dnulu Latc'a (ca cojocariu), dmn'a Dîmitreasc'a (ca amica), si dnii Wladîcesco si Ewolski, cari s-au dusu rolele forte bine. Complacerea publicului se manifestâ in partea fiesce-carui actore. Teatrulu fû plinu.

La ¹⁹/₃₁. Martiu. „Cimpoiulu dracului,” datu a doua ora. Asupr'a piesei acestei-a s'a referatu candu fû data in antani'a ora, nu remana dara alta, decâtu sê spunemu câ producerea dsioarei Albeasc'a si dloru Wladîcesco si Komino merita deplina lauda. — „Doi tierani si cinci carlani,” comedîa in 1 actu dela Negruti. De cumv'a nu ne 'nsiela memori'a, dice foi'a „Bucovin'a” fabul'a piesei acestei-a este luata d'in francesce, totusi prelucrarea materiei este cu arte acomodata pentru viecîa a poporului romanu, asiè incâtu cu totu dreptulu merita titlulu de comedîa natiunale. Ide'a fundamentale a piesei o formêza cêrt'a intre doi casatoriti. Moralulu este totu celu d'in „Maestru Fortunio.” Producerea fû acompaniata de o cumplacere rara, mai vertosu dmnele Tardîni si Dîmitreasc'a precum si dnii Komino si Ewolski merita tota laud'a. „Ers cu bocsiagiû,” solo-comedîa de D. B. Alesandri, produsa de dnulu Ewolski. Tote piesele fûsera aplaudate d'in portea publiculu numerosu cu vivacitate.

Cununa de varietâti.

(?) Unu anglesu lasâ unu testamentu, in care testâ o suma considerabile aceluia, care va ride la ingropatiunea lui. Conditiunea acêst'a n'a sciutu-o numai notariulu repausatului, care fû atentu, nu cum-va sê-o scie cine-va; pentru-câ de nu va fi risu nimene, sum'a destinata erâ sê fia a lui. Inse la ingropatiune o fêta tènera, carea, prin mortea angelesului, si-a perdutu o statiune bunisiora, plangea cu amoru, candu deodata sare o mîtia, carea stetea pe unu almariu, tocm'a pe capulu unei babe, atunci incepû tènera fêta a ride si asiè bietulu notariu perdû sum'a, ce-o tienea de sigura pentru sîne.

(?) Mire betranu. In Spani'a a moritu decurendu unu tieranu de 116 de ani si 2 lune, care voi sê se casatorêscu cu o nepota a sa.

(?) Semne de vêra. In Pest'a la ¹⁸/₃₀. Martiu tunâ si fulgerâ, cu tote câ aerulu erâ cam rece.

(?) Eugeniei, Imperatesei franciloru, i-s'au tramisu d'in Pest'a, prin Grammont ablegatulu francescu d'in Vien'a, imbracaminte ungueresci.

(?) Camer'a comerciale si industriaria d'in Triestu

a votatu 10,000 de fl. ca imprumutu, unui dr. cu numele Nicolich, care face materia de tiesutu d'in atari plante cari abiè au ce-va pretiu. Materi'a acêst'a este acomodata, pelanga altele, si sprea fabricâ funii si papiru. De cum-va se va realisâ astu-feliu de inventiune, se va inavuti industri'a cu unu articulu forte insemnatu si folositoriu.

(?) Vorbirea funebrale a unui surdu-mutu. In Vien'a in dilele trecute mori unu compactoru. Dupa inplinirea ceremonieloru trebuintiose, se presenta unu surdu-mutu asemene compactoru si consorte arepau-satului, si dupa ce priimi concessiune, tienû o astu-feliu de vorbire funebrale, incâtu nu numai surdu-mutii, carii i-au priceputu vorbirea acompaniata de gestiunile trebuintiose spre a potè esprime semtiemintele dorerose, ci si altii fûsera petrunci de compatîmire.

(?) Istori'a politica si geografica a tie-rei romanesce de fratiî Tunusli, tradusa de Georgiu Sîon, Bucuresci 1863; se afla de vindiare la oficiulu Tribunei Romane. Pretiulu — 14-lei (d. „Trib. Rom.”)

(?) La aministratiunea „Bucimului“ se afla de vindiare brosiur'a Filosofi'a Portretului lui Tiepesiu de B. Petriceicu Hâjdeu. Pretiulu 45 parale. Acést'a e un'a d' antaniu incercare iconografica in campulu arheologiei romane, carea va fi mai cu séma de prim'a utilitate pentru piptorii nostri istorici. (d. „Bucim.“)

(?) De vindiare la tote libreriele si la aministratiunea Bucimului brosiur'a: Luc'a Stroici, parintele filologiei romane: de B. P. Hâjdeu, pretiulu 1. Sfantiu. Acestu opusculu, plinu de eruditiune si basatu pe sorginti rare séu putinu cunoscute, arunca o mare lumina asup'a istoriei literaturei, „romane.“ (d. „Bucim.“)

(?) Unu domnu d'in Vien'a, carui-a-i placu forte columbii, si care face de multu probe cu ei, pentru a-i folosí spre a portá epistole, in dilele trecute aduse cu sine trei columbi la Pest'a. Diu'a la 12 ore i-a lasatu la cale, si sér'a la 8 ore, intr' unu intervalu de 1/2 de ore, ajúnsera toti trei in Vien'a in columbariulu lorú câte-cu o epistola legata de gátu, carea aretà tempulu manecarei.

(?) Unu siachistu renumitu. In Londonu, dupa cum scrie diurnalulu „P. Hirnök“, esiste unu siachistu, care — cu ochii legati — deodata joca trei partíe de siacu si le casciga tote trei, si totu-deodata joca si carti si si aici casciga. Pana-ce joca, in fiesce-care minutu au in secundu batu unu clopotielu, si dupa jocu spune câ de câte-ori a batutu. La spatele lui stá unu individu, arunca globurele spre elu, si elu aceste le numera si dupa-ce tote aceste le-a implinitu, dechiaméza poesi'a carea o a facutu in tempulu jocarei.

(?) In St. Petropole (Russi'a) in dilele trecute s'a cununatu unu principe, fâra scirea parintiloru séi, cu fét'a bucatariului séu. La astu-feliu de pasiu, l'a dusu frumsóti'a estraordinaria a tenerei fete. Parintii lui fúsera uimiti cand audira de acést'a, si tota nisuinti'a d' a-i despartí, pana acum fú fâra rezultat.

(?) Ministeriulu de interne alu Prussiei, prin unu rescriptu, investiga unu gigante (uriasiu) negru cu numele White, care in Memel a rapitu de la parinti pre o ténera de 10 ani si pana acum inca nu-a datu-o inderetru.

(?) O balletísta muta. In Madrid, capital'a Spaniei, joca o fetítia de 8 ani, ca balletista, asiè de cu placere si plastica, încátu uimesce pre toti cetatienii. De pe tempulu Pepitei inca n'a jocatú nici un'a cu atât'a placere si gratia.

(?) Concertu de tambura. In Constantínopole unu turcu a datu unu concertu cu tambure (dobe.) De odata a jocatú pe 12 tambure si cu atât'a desteritate, încátu fú cumulatú cu aplause si distingeri.

(?) In Pest'a se aréta de câte-va dile unu gigante (uriasiu) in etate de 21 de ani, de 7 pitiore, 4 degete de'naltu, de trei centene si 10 funti de greu.

(?) In Bucuresci'a aparutu la 8 martiu diurnalulu „Viitoriulu“, „Bâdusitnost“ Diumetate in limba romana si diumetate in cea bulgara. Pretiulu abonementului pe anu întregu 2 galbini pentru Romani'a, éra pentru noi se adauge si portulu. — Chiamarea lui este a face cunoscute referintiele d'in trecutú ale poporului bulgaru cu romanii. Devis'a lui este: „Concordi'a,

aliantia drepturi natiunalitâtilorú. (D. „Concordia.“)

(?) In giurulu Vienei, in estindere de 12 mile parate, cadiu o néua atátu de mare, încátu pe unele locuri acoperi suprafati'a pamentulu in marime de unu pitioru.

(?) Omoru duplice. In Königsgrätz, dupa cum scriu diurnalele d'in Boemi'a, unu ingeneriu teneru fiindu amorisatu intr'o féta de 20 de ani, in desperatiune câ nu-o va poté luà de nevésta, o impusicâ antaiu pre ea, apoi pre sine-insusi. Langa cadavre au aflatu o scrisore, in carea respektivulu se roga sé-i ingropa pre ambi intr' unu mormentu.

Gácitura de siacu*)

(de Mihailu Besanu.)

dich-	si	pen-	ga-	spu-	mea,	a-	nea
tru-a	ro-	o-	n'a	Si	me-	Sé-ti	Ce
tu	na	lu	mor-	Zacha-	nu	d'in	ma-
lu,	ta	Pen-	meu,	edich-	ru-	ni-	pa-ti,
Sé	dieu.	unu	ri'a	mentu.	deà!	plan-	lu-
ga	ga-	Dom-	tru	lu	pote	gro-	mi-o
ne-	rogu	O	Eu	Bo-	gu	me	sé
ro-	Lan-	iu,	pre	Nu	vinu,	sé	la

Se pote deslegá dupa saritur'a calului.

*) Terminulu deslegárei e 10/22. Maiu. Premiulu este o carte, cu acea observatiune, câ deslegare nu se primesce numai de la prenumerantii foiei acestei-a.

Telegrafulu redaptiunii.

(†) D lui G. M. in Resighea. Primesce-ni sincer'a multamita pentru diliginti'a dtale desvoltata fatia cu foi'a nostra. Se voru publicá. In consideratiune la poesiile, s. c. l. despre cari faci amintíre, ti-aprobámu procedur'a, si-ti primimu conditiunile in privinti'a edárei acelor'a.

(†) D lui V. B. in Vien'a. Multamita. Poesi'a cu titlulu: „O voce d'in departare“ se va publicá. „O demaneti'a pe ruinele s. c. l.“ se va pune ad acta, pentru câ nu taie in sfer'a foiei nostre, lipsesce numele autorelui si in fine este mai multu o prosa.

(†) D lui J. S. in Naseudu. Cu ocașiunea binevenita vomu traptá despre obièptulu, de care faci amintíre in epistol'a dtale.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriú: IOANICHIU MICULESCU.

➡ **Mai avemu puține esemplarie d'in anulu trecutú.** ➡

Cu típariulu lui: EMERICU BARTALITS.